

- ний краєзнавчий музей. Путівник. – Миколаїв: Іліон, 2018. – 23 с.
7. Методы экспериментальной микологии. Справочник. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 378–379.
8. Егорова Л.Н. Почвенные грибы Дальнего востока: гифомицеты. – Л.: Наука, 1986. – 192 с.
9. Билай В.И., Коваль Э.З. Аспергиллы. – К.: Наук. думка, 1988. – 204 с.
10. Коваль Е.З., Руденко А.В., Гончарук В.В. Пеніцилії в на-вколишньому середовищі. – К.: Наук. думка, 2014. – Ч.1. – 437 с.
11. Коваль Е.З., Руденко А.В., Гончарук В.В., Волошук Н.М. Пеніцилії в навколишньому середовищі. – К.: Наук. думка, 2014. – Ч.2. – 386 с.
12. Коваль Э.З., Руденко А.В., Волошук Н.М. Пеницилли. Руководство по идентификации. – К.: Национальный научно-исследовательский реставрационный центр Украины, 2016. – 408 с.
13. Саттон Д., Фотергилл А., Ринальди Д. Определитель патогенных и условно патогенных грибов. – М., 2001. – 486 с.
14. Ellis M. B. More Dematiaceous Hyphomycetes. C. A. B. International, 1976. – 507 p.
15. Domsh R. H., Gams W., Anderson T. H. Compendium of soil fungi. London: Acad. Press., 1980. Vol. 1. – 857 p.
16. Domsh R. H., Gams W., Anderson T. H. Compendium of soil fungi. London: Acad. Press., 1980. Vol. 2. – 857 p.
17. Коритнянська В.Г. Збереження пам'яток на паперовій основі (з досвіду деяких країн Європи) // Сучасні проблеми консервації і реставрації пам'яток мистецтва та писемної культури на пергаментній і паперовій основах: наук. доп. Першої між народ. наук.-тех. конф. – Львів: УАД, 2018. – С. 7–12.

Коритнянская В.Г. Микологическое обследование фондохранилищ Николаевского областного краеведческого музея

В статье приведены результаты микологического обследования воздуха в тринадцати помещениях фондохранилища Николаевского областного краеведческого музея и пяти предметов из его собрания. Установлено, что количественные показатели запыленности воздушной среды во всех помещениях фондов соответствуют общепринятым для музейных помещений санитарным нормам (не более 10 колониеобразующих единиц на чашку Петри). Идентифицированные из проб воздуха микроскопические грибы отнесены к 17 видам, большинство из которых обычны для воздушной среды жилых и музейных помещений и известны как активные деструкторы произведений искусства.

Ключевые слова: микроскопические грибы, микологическое исследование, воздух, помещение, музей.

Korytnianska V.H. Mycological investigation of the storage facilities of the Mykolaiv Regional Museum of Local History

The article presents the results of the mycological investigation of air in thirteen rooms of fund-storages of the Mykolaiv Regional Museum of Local History and of five artworks from its collection. It has been established that quantitative indicators of air pollution in all rooms of the funds are fitting with generally accepted sanitary standards for museum premises (not more 10 colony-forming units on Petri dish). Microscopic fungi, identified of air samples, were belonging to 17 species, most of which are common to the air environment of residential and museum premises, and are known as active destructors of artworks.

Key words: microscopic fungi, mycological investigation, air, museum room, museum.

14.02.2019 p.

УДК 069.01

**І.І. Мойсейчук
Д.О. Березняк**

**ІННОВАЦІЇ В ЕКСПОЗИЦІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена запровадженню інноваційних технологій у музейну справу України. Автори наголошують на необхідності введення модерних засобів в експозиційну діяльність. У статті виділено етапи впровадження інноваційних технологій, розкрито появу музейних сайтів, аудіогідів, 3D панорам, голографічних інновацій, комп'ютерний облік фондкових колекцій.

Ключові слова: інновації, музей, експозиція.

На сучасному етапі музеї України намагаються використовувати у своїй експозиційній та виставковій діяльності інноваційні технології. Мультимедійні комп'ютерні системи можна розглядати як сучасний рівень подачі інформації відвідувачу. Вони забезпечують швидкий і зручний пошук інформації, надання великого її обсягу, можливість одночасної подачі різних типів інформації, показ матеріалів, що ніколи не експонувались. Сучасні технології, забезпечують «занурення» відвідувача в ідею виставки, пояснюють концепцію експозиції, сприяють знайомству відвідувача із колекціями музейного закладу.

Питання запровадження інновацій в експозиційній діяльності музеїв України на сьогодні є новою і недостатньо розробленою темою. Дослідниками вже розглядали окремі аспекти обраної теми. Так М. Рутинський звернув увагу на нові інформаційні технології музейної справи: описав діяльність Міжнародного Комітету з документації Міжнародної ради музеїв, національні музейні мережі Франції та Великобританії. У класифікації музеїв ним було виділено види віртуальних музеїв та охарактеризовано інновації експозиційної діяльності музеїв [9, с. 68, 107–108, 127–160]. Т.Ю. Юрєнева зробила акцент на технічні інновації, які використовують під час зберігання музейних предметів в фондосховищах та експозиціях [12, с. 417–426]. М.В. Беліковою та С.В. Гресь-Євреїною було виявлено основні напрями запровадження інноваційних технологій в музейній діяльності в контексті трансформацій в соціально-культурному сервісі українських музеїв [2]. Розробкою даної проблеми займався М. Лясников, В. Шестаков та ін. дослідники, які описали різні інноваційні технології, що можна використовувати при атрибуції, експозиціонуванні та захисті музейних предметів [7]. Також у вітчизняній літературі з'явилася кілька монографій, збірників статей та матеріалів конференцій, у яких розкриваються нові аспекти експозиційної роботи музеїв, питання образності, естетичного оформлення та ефективності побудови експозицій. Це, зокрема, праці Л.М. Великої, А.М. Олексієнка, Ю.О. Тітінюка [4; 8; 11].

Метою даної статті є висвітлення основних концептуальних засад і принципів створення експозицій, інноваційних методів в експозиційній діяльності музеїв України.

Поняття «музейна інновація» ми можемо розглядати як в широкому, так і у вузькому контексті. У широкому

розумінні музейні інновації представляють собою докорінне переосмислення традиційних музейних практик, місця та ролі музеїв у суспільстві та культурі, що сприяє подальшій еволюції закладу як особливого історично-культурного феномену, дозволяє йому належним чином відповідати на виклики сучасності й залишатися актуальним, насамперед, для відвідувача, місцевої громади [13].

Яскравим прикладом подібного інноваційного музейного розвитку стала поява та становлення у середині 1980-х років нової музеології. Музей почали сприймати не як сховище музейних предметів та науково-дослідний центр, а, перш за все, – як інструмент соціальних й культурних перетворень. Такий музей дозволяє своїм відвідувачам не просто отримувати якісь абстрактні знання або естетичні враження, а відчувати причетність до історії та самотності своєї власної громади [1, с. 32]. Отже, інноваційний аспект нової музеології полягав у пріоритетності соціальної місії музеїв над їх традиційними функціями (забезпечення належних умов зберігання й експонування колекцій, обслуговування відвідувачів і т. д.).

Поняття «інновації» у їх вузькому значенні можна звести до використання інтернет-ресурсів, аудіовізуальних, мультимедійних засобів у експозиційній роботі музею. Загалом цифрові технології в експозиційному просторі музею використовуються у двох взаємопов'язаних аспектах: у вигляді технічної апаратури та як експонати й музейні предмети. У першому випадку інноваційний потенціал технічної апаратури слугує для розкриття сценарію експозиції, а цифрове обладнання виконує допоміжну роль (цифрові етикетки, інформаційні кіоски, звукові ефекти та ін.). У другому випадку цифровому обладнанню або цифровому твору відводиться центральна роль [10, с. 16].

Сучасний музей все ширше використовує у своїй експозиційній та виставковій діяльності інноваційні комп'ютерні технології. Мультимедійні комп'ютерні системи можна розглядати як сучасний рівень подачі інформації відвідувачу. Вони забезпечують швидкий і зручний пошук інформації, надання великого її обсягу, можливість одночасної подачі різних типів інформації, показ матеріалів, що ніколи не експонувались [6]. На жаль, в Україні на сьогодні використанням сучасних мультимедійних систем може похвалитись лише невелика кількість музеїв, розміщених переважно в столиці та інших великих містах. Більшість провінційних музейних закладів використовують мультимедійні комп'ютерні системи ще не достатньо широко. В більшості випадків справа обмежується лише інтерактивною дошкою та кількома іншими, не надто інноваційними технічними засобами [5].

Вітчизняний досвід використання інноваційних технологій було реконструйовано шляхом вивчення сайтів музеїв України. По-перше, перші музейні сайти з'явилися наприкінці ХХ ст. У 1999 р. Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. Яворницького одним з перших в Україні презентував свій сайт museum.dp.ua. Ця подія була важливою віхою в справі впровадження ін-

новаційних технологій в музеях України. У 2008 р. сайт museum.dp.ua отримав гран-прі у номінації «Музейний сайт в Інтернеті» на Всеукраїнському музейному фестивалі «Музеї у сучасному поліетнічному світі». На сьогодні сайт Дніпропетровського національного історичного музею залишається одним з найкращих музейних сайтів в Україні завдяки своїй інформативності.

По-друге, в музейний сервіс до обігу входять аудіогіди. Перші аудіогіди в Україні були запроваджені на оглядовому майданчику Севастопольської панорами в 2006 р. Сьогодні аудіогіди та аудіотури запроваджені в Національному заповіднику «Херсонес Таврійський», Військово-морському музейному комплексу «Балаклава», Святогорському історико-архітектурному заповіднику, Національному заповіднику «Софія Київська», Національному науково-природничому музеї НАН України, Національному музеї Т.Г. Шевченка, Воронцовському палаці, Музеї-квартирі Павла Тичини та ін. Аудіогід та голографічні інновації знайшли практичне застосування в експозиційній та культурно-масовій діяльності Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д.І. Яворницького. Електронний гід в останньому – це голограма дівчини, яка знайомить відвідувачів з загальними відомостями про музей упродовж 2,5 хвилин. Співробітники музею планують збільшити кількість інтерактивних гідів до десяти – по одному в кожній залі музею, і тому працюють над отриманням міжнародного гранту для фінансування проекту.

По-третє, інноваційні технології, що запроваджуються в експозиційній діяльності музеїв України, – 3D панорами, монітори та ін. технічні устрої. Одну з перших спроб розміщення 3D панорам було здійснено Національним заповідником «Херсонес Таврійський». Монітори також використовують на виставках Національного художнього музею України, Музею історії запорозького козацтва Національного заповідника «Хортиця», Музею води Водної інформаційного центру в м. Києві та ін. Аудіосупровід застосовано в Палеонтологічному музеї Національного науково-природничого музею НАН України в м. Києві, Діорамі «Битва за Дніпро в районі Військово-Вовніги 1943» в м. Дніпрі.

По-четверте, з'явилися інтерактивні музеї. У 2012 р. було відкрито Інтерактивний музей науки і техніки «Експериментаніум» в Києві, у 2014 р. – Музей цікавої науки в Одесі. Обидва вони являють собою наукові атракціони з технічними інноваціями, де огляд експозиції відвідувачами являє собою безпосередню участь в експериментах та різноманітних пізнавальних процесах.

По-п'яте, інноваційні технології стали застосовуватись у фондовій діяльності музеїв. Першим перейшов на комп'ютерний облік фондів колекцій і став піонером у використанні голографії у музейній справі Національний музей історії України. В музейній практиці поширюються QR-коди, які дають можливість швидкого отримання суттєвого обсягу інформації (до двох сторінок

тексту 12-м кеглем в Word). Використання кодів не падає ні під одну ліцензію, тому закодувати інформацію можна не просто безглузким набором точок, а малюнком або логотипом. Перші QR-коди були встановлені в Україні 2013 року на території Музею історії Києва, Музею російського мистецтва, Національного музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків, на пам'ятках архітектури Києво-Печерського заповідника.

По-шосте, у 2013 р. українські музеї – Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара», Національний заповідник «Софія Київська» – приєдналися до Google Art Project. Сьогодні в арт-проекті Google представлено колекції понад 250 музеїв світу (більше 40 тис. творів) [3, с. 328–329].

Таким чином, час інформаційно-технологічних змін висуває нові вимоги до музеїв, які передбачають подальше впровадження і застосування інноваційних технологій, створення віртуальних експозицій. Це сприятиме оптимізації діяльності вітчизняних музеїв, поглибленню їх міжнародного співробітництва. У контексті здійснення експозиційної роботи інноваційними заходами актуальності набуває створення експозицій, які мають певне інформаційне навантаження та суспільну значущість. Варто зазначити, що у формах культурно-освітньої діяльності важливо використовувати інтерактивні технології, які передбачають активну участь аудиторії під час музейної комунікації з метою отримання досвіду для кращого освоєння музейного простору.

Отже, на сьогоднішній день, в епоху стрімкого технічного прогресу, використання інноваційних технологій стає справжньою необхідністю для тих музейних закладів, котрі намагаються успішно конкурувати з іншими культурно-дозвільними та науково-дослідними центрами, залучаючи до своєї діяльності широке коло відвідувачів.

ПОСИЛАННЯ

1. Ананьев В.Г. История зарубежной музеологии: Учебно-методическое пособие. – СПб., 2014 – 136 с.
2. Белікова М.В., Гресь-Євреїнова С.В. Інновації в музейній практиці України та світу: досвід та проблеми запровадження //

Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі: Матеріали сьомої міжнародної науково-практичної конференції / За ред. Саух І.В. – Житомир: Вид-во ЖФ КІБІТ, 2013. – С. 149–151.

3. Белікова М.В. Запровадження інноваційних технологій в музеях України / М.В. Белікова, С.В. Гресь-Євреїнова // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2015. – Вип. № 43. – С. 326–330.

4. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво: монографія / Л.П. Велика Харк. держ. акад. культури. – Х., 2000. – 159 с.

5. Дукельський В.Ю. Віртуальний проект у просторі музею / В.Ю. Дукельський, А.В. Лебедев // Довідник керівника установ культури. – 2008. – № 1. – С. 83–84.

6. Знаменський А.В. Модернізація музейної діяльності / А.В. Знаменський // Довідник керівника установи культури. – 2003. – № 10. – С. 71.

7. Лясников М.В., Шестаков В.А. Инновационные технологии в музейном деле. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iso-museum.ru/blog/post_1318968354.html.

8. Олексієнко А.М. Формування художнього образу музейної експозиції / А.М. Олексієнко, Н.Є. Трегуб // Наук. конф. «Проблеми збереження та відновлення історичної пам'яті» 24–25 трав. 1994 р. Тези доповідей / Під ред. Г.Й. Чернявського. – Х.: ХДК, 1994. – С. 39–40.

9. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеезнание: Навчальний посібник. – К., 2008. – 428 с.

10. Смирнова Т.А. Цифровые технологии в экспозиционном пространстве музея: современные тенденции и перспективы // Вестник ЯрГУ. Серия Гуманитарные науки. – № 4/1(22/1) – С. 14–18.

11. Тітінюк Ю.О. Методика художнього формування сучасної музейної експозиції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2011/article.html?n=48>.

12. Юрєнева Т.Ю. Музееведение. – М.: Академический проект, 2003. – 560 с.

13. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/muzejni-innovatsiji-ta-interaktyvnist-definitsiya-ponyat-video/>.

Мойсейчук І.І., Бережнюк Д.А. Інновації в експозиційній діяльності музеїв України

Стаття посвячена впровадженню інноваційних технологій в музейне дело України. Автори відзначають необхідність введення модерних засобів в експозиційну діяльність. В статті виділені етапи впровадження інноваційних технологій, розкриті проявлення музейних сайтів, введення аудіогідів, 3D панорам, голографічних інновацій, комп'ютерний учет фондів колекцій.

Ключові слова: інновації, музей, експозиція.

Moiseichuk I.I., Berezhniuk D.O. Innovations in the exhibition activities of museums of Ukraine

The article is devoted to the introduction of innovative technologies in the museum of Ukraine. The authors note the need to introduce modern means in exhibition activities. The article writes the stages of introduction of innovative technologies in museums of Ukraine. In particular, the emergence of museums site, the introduction of audio guides, 3D panoramas, holographic innovations were identified and computer accounting of stock collections was started.

Key words: innovation, museum, exhibitions.

25.02.2019 р.

